

1869.

Mødet den 8de Januar.

(Tilstede vare 15 Medlemmer: Madvig, Præsident, Hoffmann, Scharling, Westergaard, Ussing, Worsaae, Reinhardt, d'Arrest, Holten, Lorenz, Mehren, Holm, Grundtvig, Lyngby, Secretæren.)

Paa Professor Dr. C. Paludan-Müllers Vegne fremlagde og meddelte Etatsraad Worsaae:

Studier til Danmarks Historie i trettende Aarhundrede, første Stykke.

Da Afhandlingen bestemtes til Optagelse i Skrifterne, meddeles her kun følgende korte af Forfatteren givne Uddrag:

«Kong Valdemar den Andens og hans Søns Bortførelse ved Grev Henrik af Schwerin er ikke alene den sælsomste, men indtil vore Dage den følgerigste Begivenhed i Danmarks og Nordtydsklands Historie. Man skulde have ventet, at Danmark havde reist sig med samlet Kraft for at udfrie sin Konge af en i sig selv saa ubetydelig Fjendes Haand; men dette skete ikke, da det tyske Rige indblandede sig i Sagen. Baade Keiser Frederik den Anden, der personlig opholdt sig i Syditalien, og Erkebiskop Engelbert af Köln, hvem han havde overdraget Værgemaalet for sin unge Søn, den romerske Konge Henrik, og Ledelsen af det tyske Riges Regjering, vilde benytte Leiligheden til at gjenvinde de nordalbingiske og slaviske Lande, som Keiseren ved Overenskomsten i Metz 1214 afstod til Danmark. Men hver vilde naae Maalet paa sin Vis: Keiseren ved at faae de fangne danske Konger i sin egen Haand, Engelbert, opfordret af Pave Honorius den Tredie, ved at udvirke deres Løsladelse paa Betingelser, der tilfredsstillede Tydskland og dog nogenlunde lode sig forsvare for Paven. Keiserens Ønske opfyldtes tilsyne-

ladende ved en Overeenskomst i Nordhausen, i September 1223, hvor Grev Henrik rigtignok samtykte i at udlevere Fangerne til Riget, men paa saadanne Betingelser, at Keiseren ikke ratificerede Overeenskomsten. Derimod sendte han den tyske Ordens Høimester Herman af Salza for i Forbindelse med Rigsfyrsterne at finde en anden Løsning af Knuden. Høimesteren fik tilveiebragt et Fælledsmøde af Grev Albert af Orlamünde samt danske og tyske Sendebud med den fangne Konge og Grev Henrik i Juli 1224, hvor man enedes om et Forslag til Forlig imellem det danske og tyske Rige, hvis forpligtende Kraft imidlertid gjordes afhængig af Rigsfyrsternes — ikke Keiserens — Ratification. Dette Forlig kom dog ikke til Udførelse. Danske og tyske Historier have hidtil været enige om, at Kongen eller Grev Albert og de danske Sendebud i det sidste Øieblik traadte tilbage og brøde deres Løfter; men sandsynligere er det, at Rigsfyrsterne have gjort Ratificationen afhængig af nye Betingelser, som de Danske hverken vare villige eller forpligtede til at vedtage. Det kom da til Krig — ikke som man skulde have ventet, mellem Tydskland og Danmark, men imellem Valdemars nordalbingiske Lensmand Grev Albert af Orlamünde og Grev Henrik af Schwerin, hvori denne var heldig nok til at overvinde og fange sin Modstander. Derefter kunde nye Underhandlinger, der fra dansk Side søgtes knyttede ved Kong Valdemars Søstersøn Otto af Lüneburg, kun have ringe Udsigt til Fremgang, da Erkebiskop Engelberts Død i November 1225 pludselig forandrede Grev Henriks hele Stilling, idet han mistede Haabet om det tyske Riges virksomme Bistand og stilledes blot for Pavens Bandstraale, som uden Tvivl Engelbert havde afvendt. Det kom da til et Forlig imellem Kong Valdemar og Grev Henrik sidst i 1225, hvorved Valdemar sely fik sin Frihed, og som han holdt indtil Paasken 1226, da ogsaa Sønnen var udløst af det schwerinske Fængsel, men saa brød for at begynde den Hevnkrig, der førte til Nederlaget ved Bornhøvede. Derefter søgte Valdemar Forsoning med sine nordtyske Fjender, og efterat have vundet de fleste af

dem endte han efter Grev Henriks Død Striden med hans Søn ved Slesvigertraktaten af 1230. Med Keiser og Rige blev ingen Overeenskomst om de nordalbingiske Lande sluttet.

Aktstykkerne til disse Underhandlinger have været almindelig bekjendte, med Undtagelse af Overeenskomsten i Nordhausen, men kun af Copier. Det er først i Mecklenburgisches Urkundenbuch, hvis 1ste Bind udkom 1863, at de ere trykte efter Originalerne i det schwerinske Archiv med fuldstændig Beskrivelse af alle diplomatariske Mærker, hvorved en Dom over deres Værd og Betydning alene bliver mulig. Hertil kommer, at dette Stykke af dansk-tydsk Historie er i de senere Aar fremstillet fra forskjellige Synspunkter af tydske Historikere, medens de danske i alt Væsentligt endnu staae paa Suhms Standpunkt. Der har altsaa været Opfordring for dansk Historieforskning til at foretage en ny kritisk Prøvelse af de hidhørende Aktstykker.

Kong Valdemars Ulykke har ikke alene været bestemmende for Danmarks og Nordtydsklands Forhold, men ogsaa for Danmarks indre Historie i det 13de og 14de Aarhundrede. Fra den Tid blev det ikke længer muligt at sammenholde den Masse af Jordgods, hvis Forening i Valdemar den Førstes og hans to Sønners Hænder var Grundlaget for disse Kongers Magtstilling. Nærmest fremgik Oprettelsen af Grevskabet Nørrehalland for Efterkommerne af Kongens Slegfredsøn Nicolaus som Erstatning for Tabet af deres schwerinske Godser. Men det søges viist i nærværende Afhandling, at den sædvanlige Fremstilling, ifølge hvilken Kong Valdemar selv gav Nørrehalland som en uafhængig og arvelig Besiddelse til sin Sønsøn, den unge Nicolaus, ikke hviler paa nogen sikker Grund, idet Gavebrevet af 1241 byder Kritiken meget svage Sider, og det schwerinske Vidnesbyrd af 1283, der bevægede Kong Erik Christoffersen til at sætte denne Nicolaus's Søn Jacob i virkelig Besiddelse af Nørrehalland, har saadanne Feil i Fremstillingen af Begivenhederne, at dets Beviskraft væsentlig svækkes.